

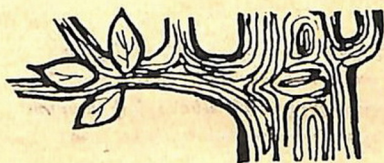

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՎԵՐՈՒՄ

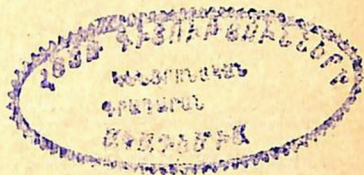
ԿԱՆԱԶ
ՂԱԶԱՆ

Ք Ա Ջ Ի Կ Գ Ր Ի Գ Ո Ր Յ Ա Ն

ԿԱՆԱԶ ՆՆՁԱՆ

1
1975
A

Ք	Ա	Ջ	Ի	Կ	Ս	Տ	Կ	Ն	»										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

Ար 2

Գ.—89

Գ— $\frac{0743 (240)}{701 (01) 73}$ 112, 73 «Տ»

Ժողովածուն ամփոփում է հեղինակի վերջին տարիներին գրած բանաստեղծությունները, բալլադները, պոեմները, որոնց մեջ արտացոլված են մեր օրերի մարդու խոհերն ու ապրումները նրա մտորումները կյանքի, բնության, աշխատանքի և սիրո մասին:

КАДЖИК ГУРГЕНОВИЧ ГРИГОРЯН

ЗЕЛЕННЫЕ ПОЛЯ

(стихи)

(На армянском языке)

Издательство «Айастан»

Ереван, 1973

ՊՈԵՄ, ԲԱԼԼԱԴՆԵՐ, ԼԵԳԵՆԴՆԵՐ

Կ Ո Մ Ի Տ Ա Ս

(Լիրիկական պոեմ)

Նա վշտահար մեռավ, մեռավ որք ու անտուն,
Շուրթին՝ խոսուն հնչյունն հայրենախոս երգի,
Սրտում՝ շերզված երգեր, անտունիներ տրտում,
Սպեղանի դարձած հայոց խորունկ վերքին:
Նա վշտահար մեռավ... բայց հանճարեղ հոգին,
Երբ զգում էր կյանքը այնպես, ինչպես նա կար,
Երկնեց խորունկ խոհեր, որ փոխվեցին երգի
Եվ դուրթեցին աշխարհ:
Անհույս սրտով հյուսեց հույսի հորովելներ,
Մտքով կուրծքը հերկեց հայրենական հողի,
Մար գեղջուկն էր տնքում՝ եզին դարձած ընկեր,
Ու քրտինքով քարից քամում հացն իր լեղի:
Մանկան սիրով սիրեց արտը հայրենական,
Ու կնդրեց երգը ցորյանների հասուն,
Ու հնձվորին տեսավ, որ արշալույսն հագած՝
Հունձն էր անում արտի,
Եվ իր վշտի մասին լասերի հետ խոսում...
Նա վշտահար մեռավ, բայց ուղեղում նրա

Երբ դեռ չէր մթազնել պղտորված շիթը արյան,
Հոգու աչքով տեսավ հայրենիքի վրա
Ոսկեճաճանչ արևն իր երազած գարնան:
Հուսադրվեց,

Երգեց,

Եվ երգերը զնգուն

Կարկաչեցին որպես աղբյուրները արմաստ
Մերթ վրդովված՝ ինչպես փրփրաբերան Զանգուն,
Մերթ մեղմախոս, խոհուն, իբրև անմեռ Արազ,
Երգեց... Սակայն երգով վերքը քչչ է բուժվում,
Ու չի կարող մարդը երգել կյանքում անվերջ,
Երգից հետո՝ սիրտը ցավերն էին խուժում,
Իբրև շիկնած շամփուր խրվում խոցերի մեջ:
Մորմոքում էր սիրտը, և նա նորից, նորից
Հայոց ջարդն ու զոհված լավերին էր հիշում,
Եվ անպատում մի ահ, մի հին սարսուռ խորին
Կերպարանք էր առնում աչքերի դեմ՝ մուժում:
Նա տեսնում էր դեմքը այդ տեսիլքի անգո,
Որը առաջ պարզած սուսերակիր մի ձեռք,
Մանկան արյուն խմող Համիդների կամքով,
Թափառում էր հայոց եղբրքներից եղբրք,
Ու զլխատում հայի ամեն երազ ու երգ:
Եվ կաշկանդված ասես սառն հայացքով օձի,
Նա նայում էր անթարթ տեսիլքներին տարտամ
Տեսնում զոհված կյանքեր,
Ու ջախջախված գանգեր,
Որոնք, ինչպես արև, գիտեն ճառագել,
Հորդում էին խոհեր ու երազանք վարդի,

երբ ոսոխը նրանց պատյանը շէր ջարդել:
Նա նայում էր անթարթ, և իր աչքի առաջ,
Մեռած ընկերները կանգնում էին շարքի,
Փշրած քնարները ձեռքերի մեջ առած
Ճարտար ճակատներին՝ դափնեպսակ փառքի:
Վարուժանն էր նորից երգում պայծառ հիմներ,
Աչքերի մեջ խոհուն՝ վիշտ ու կյանքի կարոտ,
Երգի սրով խոցում ոսոխներին իր նեո,
Թափում նրանց գլխին նախատինք ու ամոթ:
Եվ հառնում է իր դեմ ըմբոստ Սիամանթոն,
Ծիածանված հոգու երազներով իր բյուր,
Երգում կյանք ու կռիվ սիրահարի խանդով,
Սրտում սիրո արև, վարդեր գարնանաբույր:
Եվ Զոհրապն էր այնժամ իր երգերը զինում՝
Ընդդեմ մոռացության,
Ժամանակի,
Ժանգի,
Եվ որոնց մեջ հյուլեն շնչահեղձ էր լինում,
Այնքան խիտ էր ու սեղմ պատկերումը կյանքի:
Գալիս էին հետո ուրիշ անմեղ զոհեր,
Զհագեցած կյանքի ծարավն աչքերի մեջ,
Եվ ձեռքերը պարզած մռայլ երկինքն ի վեր՝
Ուրվակական կանչում՝
Վրե՛ժ,
Մորմոքում էր հոգին, և այնտեղից գունատ
Արտասուքն էր թափվում խոփվ մորուքն ի վար,
Բուռնցքվում էր ձեռքը ցասումնալի ու վհատ,
Զեռք, որ ստեղծված էր հնչյունների համար:

Նա լալիս էր անվերջ ու վշտակիր սրտով
Բախտն էր սգում իր հեզ ու տառապած ազգի,
Նրա անմեղ որդոց,

Որոնք օտարների բանսարկուժյամբ, ստով,
Շղթա էին կրում իրենց հյուծված բազկին:
Ու քայլում էր դանդաղ ուղտը ժամանակի,
Սապատներին առած ոճիք, եղեռն ու մահ,
Որի հետքով սովն էր ճոճում իր գերանդին
Եվ հունձն անում անահ:

Եվ վշտերից, ցավից, տառապանքից հոգնած՝
Կոմիտասն էր տրտում մեղեդիներ երգում,
Ծխում էին սրտում երազները հանգած,
Որպես ցավի մորմոք՝ անբուժելի վերքում: -
Երգում էր... Եվ մի օր (թող այդ օրը չգար),
Հայոց բախտի երգը, իր «Անտունին» երգեց,
Այնպես երգեց, ասես թե չէր երգել երկար,
Եվ ամեն մի սրտում վշտի մի արտ հերկեց:
Դուրս հորդեցին շուրթից ելևէջներն հնչեղ,
Ծավալվեցին, հանգան զմայլանքով անանց,
Ամեն հնչյուն երգի ոգի առավ, շնչեց,
Եվ երգն ասես այն ժամ ինքն ապշահար մնաց:
Երգեց, և երբ մարեց վերջին հունչը երգի,
Նա վրդովված հոգով,
Դաշնամուրի քնքուշ ստեղները ջարդեց,
Որ էլ երբե՛ք, երբե՛ք, երբե՛ք չնվագի...

— — — — —
Ու տարիներ անցան... Նա ափերում օտար

Իր օրերն էր մաշում, իր խոհերը խեղճած,
Վշտի պահին ժպտում, լալիս առանց պատճառ,
Դեռ կենդանի՝ մեռած:
Զէին հնազանդվում հնչյունները նրան,
Ներշնչումն էր հոգում փոխվում մղձավանջի,
Խոհն էր ուղեղի մեջ վառվում բոցի նման,
Որ շարշարի, տանջի:
Ու տարիներ անցան, և օրերից մի օր
Մահվան տխուր բռթը կրկին թևեր առավ,
Սուրաց աշխարհով մեկ և հայերին բոլոր
Կոմիտասի մահվան ցավոտ լուրը տարավ:
Ու թևածեց վիշտը, լացեց ամեն մի հայ,
Որ զրկանք էր տեսել, տեսել արյուն, ավեր,
Իսկ աշխարհում անվիշտ և ոչ մի հայ չկար:
Նա վշտաբեկ մեռավ, ու շիմացավ երբեք,
Որ աշխարհն էր փոխվել, փոխվել կյանքն ու մարդիկ,
Որ իր հայրենիքում հնչում են նոր երգեր,
Եվ ուրախ է կյանքը, ու անամպ է արփին:
Ու շիմացավ երբեք, որ մաճկալը ուրախ՝
Հանդում էլ չի երգում հղրովելներ տրտում,
Որ մեր անդարձ վշտի պատկերներն են նրանք,
Եվ անտունին տուն է գտել ամեն սրտում:
Նա անսփոփ մեռավ... Բայց թե Կոմիտասն էր,
Մահվան մեջ էլ անգամ պիտի շառներ դադար
Մինչև իր կարոտած հայրենիքը շհասներ,
Որի հողը նրան պիտի լիներ սատար:

Հայն այդ գիտեր հաստատ, և երջանիկ մի օր,
Նրա աճյունն առած՝ անցավ ցամաք ու ծով:
Բերեց նրան երկիր, որ միշտ մնա իր մոտ,
Հպարտանա իր այդ անզուգական գանձով:
Եվ ձեռքերին առած բերեց իբրև նշխար,
Իբրև բեկոր ու սրբազան մասունք,
Որն իր երգի ուժով թովել էր ողջ աշխարհ,
Ու հանգչում է հիմա Կոմիտասը մեզ մոտ,
Նրա քունն է հսկում մահարձանը քարե,
Սրտում՝ շերգած երգեր ու ամոքված կարոտ,
Շուրջը՝ անանց գարուն, թովիչ վարդեր, արև:
Հավերժական բախտով հայն է երգում, խնդում,
Ձեռքին առած իր նոր երջանկության թասը,
Եվ ապրում է մեզ հետ ու ամենքիս սրտում
Մեր հանճարեղ, բարի, անմահ Կոմիտասը: